

PROFESSOR ABUZƏR XƏLƏFOVUN TƏDQIQATLARINDA KİTABXANALARIN İCTİMAİYYƏTLƏ ƏLAQƏLƏR PROBLEMI

Nigar Quliyeva

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının doktorantı

Mədəniyyətlərarası kommunikasiyalar bu gün daha çox mədəni inkişafın dəyər istiqamətlərini müəyyən edir, bunun nəticəsində qloballaşma şəraitində bütün yerli mədəni proseslərin və bütövlükdə bəşəriyyətin mövcudluğu onların məzmunundan getdikcə daha çox asılıdır. Odur ki, mədəniyyətlərarası kommunikasiyaların fəlsəfi və mədəni əksini onların konstruktiv inkişafı yollarının axtarışı və bütövlükdə mədəni məkanın humanistləşdirilməsi kimi qiymətləndirmək olar ki, bu da XXI əsrin qlobal çağırışlarına cavabdır. Qloballaşma şəraitində mədəniyyətlərarası ünsiyyət problemi böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu, artan miqrasiya axını ilə deyil, informasiya-kommunikasiya məkanının genişlənməsi ilə bağlıdır.

Qloballaşma cəmiyyətlərin, sosial qrupların və fərdlərin mədəniyyətlərarası əlaqələrinin dinamik inkişafına, yeni sosial-mədəni formasiyaların yaranmasına kömək edir.

Kitabxanaların ictimaiyyətlə əlaqələr problemini iki istiqamətdə təhlil etmək olar:

1. Kitabxanaların sosial funksiyasında, kitabxanaşünaslığın fəlsəfəsində mövcud olan kitabxanaların ictimaiyyətlə əlaqəsi və ictimaiyyətə xidmət etmək missiyası.
2. Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin gündəlik praktikasında ictimaiyyətlə əlaqələr məsələsi.

Bu proses müxtəlif dövrlərdə, fərqli texniki formalar ilə dəyişilərək, yeni məzmun, mahiyyət qazanmışdır. Professor Abuzər Xələfovun tədqiqatlarında əsasən, ictimaiyyətlə əlaqələr prosesinin qeyd olunan birinci istiqaməti geniş yer tutur. Bununla əlaqədar olaraq, professor Abuzər Xələfovun "Kitabxana və cəmiyyət" elmi monoqrafiyası mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Professor Abuzər Xələfov bu monoqrafiyasında müasir Azərbaycan cəmiyyətində gedən sosial-mədəni proseslərlə kitabxana işinin əlaqələndirilməsinə, kitabxana işinin nəzəri əsaslarının ümumiləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Müəllif zəngin elmi müddəalara söykənərək cəmiyyətdə özünü bariz şəkildə göstərən dərin

mədəni inkişaf proseslərinin araşdırılması kontekstində kitabxanaların bu mühüm prosesdəki yerini, vəzifələrini, ictimaiyyətlə əlaqələr prosesindəki iştirakını qiymətli elmi dəlillərlə əsaslandırmışdır. Professor Abuzər Xələfov müasir informasiya cəmiyyətində kitabxanaların informasiyalaşdırılmasını dövrün, zamanın hadisəsi kimi qiymətləndirməklə, kitabxanaşünaslıq və informasiya mühiti arasında dərin elmi-praktiki əlaqələrin olduğunu qeyd etmiş və bu əlaqələrin dərinləşməsinə, hərtərəfli inteqrasiya proseslərinin aparılmasını zəruri hesab etmişdir. Alim bu proseslərin özündə kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin, bütövlükdə kitabxanaların informasiyalaşdırılmasının durduğunu ön plana çəkmiş və bu prosesi haqlı olaraq kitabxana işinin gələcəyi kimi qiymətləndirmişdir.

Müasir dövrümüzdə elmin və texniki tərəqqinin böyük vüsət alması, elmi tədqiqatların nəticələrinin cəmiyyət həyatına, praktikaya tətbiq edilməsi, texnologiyanın və texniki proseslərin sürətli inkişafı nəticəsində informasiya axınının artımı, köhnəlməsi və səpələnməsi hədsiz dərəcədə çoxalmış, bu informasiya axınının işlənməsi, istehsal edilməsi və onun tələb olunan istiqamətlərə yönəldilməsi ictimaiyyətlə əlaqələr prosesinin daha da inkişafına səbəb olmuşdur.

İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət - qlobal cəmiyyətdir. Dünyada böyük qloballaşma prosesləri gedir. Bu proses hər şeydən əvvəl özünü informasiya sahəsində göstərir. Qlobal cəmiyyətdə informasiya mübadiləsinin nə vaxtı, nə məkanı, nə də sərhədləri var. Bu da cəmiyyətə və insanlara bəşəri sərvətlərdən bəhrələnmək imkanı verməklə, mədəniyyətlərin bir-birinə yaxınlaşmasının qarşılıqlı təsir dairəsini genişləndirir, eyni zamanda hər bir cəmiyyətə başqa cəmiyyətlərdən faydalanmaqla, yeniləşmək və təkmilləşmək imkanı verir. Son illər elektron kitabxanalar informasiya ehtiyatlarını daha çox multimedia sənədləri əsasında komplektləşdirməyə üstünlük verirlər. Multimedia sənədləri özündə informasiyanın bütün tiplərinin: mətn, qrafika, audio, animasiya və video informasiyaların inteqrasiyasını təmin edir. Respublikamızda informasiya cəmiyyətinin kitabxanaların qarşısında qoyduğu vəzifələrin həllində və kitabxana işində köklü islahatlar aparılmasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il oktyabr tarixli 3072 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" kitabxana işinin daha da inkişafı və təkmilləşdirilməsi sahəsində yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Bu proqram respublikamızda kitabxana işinə dair qəbul edilmiş əhəmiyyətli dövlət sənədidir.

Kitabxana imicinin formalaşdırılmasında ictimaiyyətlə əlaqələr sisteminin formalaşdırılması mühüm yer tutur. Müasir dövrdə ictimaiyyətlə əlaqələr sisteminin yaradılması və tətbiqi məsələləri son dərəcə aktualdır. Xüsusilə, geniş oxucu kütləsinə malik olan kitabxanalarda ixtisaslaşmış ictimaiyyətlə əlaqələr sisteminin yaradılmasına daim ehtiyac duyulmaqdadır. İnformasiya cəmiyyəti bir çox xüsusiyyətləri ilə səciyələnilir, bunlardan biri də informasiyanın ən vacib inkişaf amilinə çevrilməsidir. Sənədli mənbələrin qorunması, inkişafı və rəşional istifadəsi hər bir cəmiyyət və dövlət üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. İnformasiya mədəniyyəti insanın sosial cəhətdən intellektual qabiliyyətləri və texniki bacarıqları ilə əlaqələndirilir. İctimaiyyətlə əlaqələr cəmiyyətin və onun bütün hissələrinin ünsiyyət sistemini təşkil edir. Bu gün heç bir təşkilat bu və ya digər dərəcədə ictimaiyyətlə əlaqələr sistemi olmadan inkişaf edə bilməz. Kitabxanalar zamanın çağırışına cavab verməli və rəqabətli informasiya məkanında daim mövcud olmalıdırlar ki, bu da ilk növbədə PR texnologiyalarının tətbiqi ilə əldə edilir.